וַיְהִי אוֹר

בראשית א, א–ה · בלשי האור והחושך · יחידת 929: ראשית הבריאה

🎯 **מיומנות השיעור · טענה וראיות:** לבסס טענה פשוטה על ראיות.

🎯 **מיומנות השיעור · סיבה ותוצאה במערכת:** להסביר קשרים סיבתיים פשוטים בין מרכיבי המערכת.

קשר לתוכנית הלימודים

בכיתה ב' פותחים את לימוד ספר בראשית בסיפור הבריאה (יחידת 929 "ראשית הבריאה", בראשית א, א–יא, מומלצת לחודש ספטמבר). התכנית מגדירה עד סוף כיתה ב': קריאה מדויקת בהתאם לניקוד, זיהוי מאפייני לשון המקרא כמו ו"ו ההיפוך, וזיהוי מרכיבי הסיפור.

מטרות

1. התלמידים יקראו בקול את פסוקים א–ה קריאה מדויקת לפי הניקוד.
2. התלמידים יאתרו בפסוקים שלושה זוגות הפכים (אור–חושך, יום–לילה, ערב–בוקר) וירשמו אותם בטבלה.
3. התלמידים יאתרו את המילים שמתחילות ב-"וַי" (וַיֹּאמֶר, וַיַּרְא, וַיַּבְדֵּל, וַיִּקְרָא) ויסבירו שהן מספרות מה קרה.
4. התלמידים ימיינו חפצים ל"מקור אור" ול"מחזיר אור" ויבססו כל שיוך על ראיה מהתצפית.

הפסוקים

א בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ ב וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־
פְּנֵי הַמָּיִם ג וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי־אוֹר ד וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־הָאוֹר כִּי־טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ
ה וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד

מהלך השיעור

שלב	זמן	מה עושים
פתיחה	**5 דק'**	מחשיכים את הכיתה לרגע. שאלה: מה השתנה? מה אנחנו עדיין רואים, ולמה? אוספים השערות על הלוח.
עיון בטקסט	**12 דק'**	קריאה במקהלה ובזוגות של פסוקים א–ה. ציד מילים: זוגות הפכים לטבלה, ומילים שמתחילות ב-"וַי". שאלת עיון: מה נברא ביום הראשון? (לפי פרק א, המאורות – השמש והירח – נבראים רק ביום הרביעי, פסוקים יד–יט.)
פעילות חקר	**15 דק'**	בקבוצות: "קופסת חושך" עם חור הצצה ושישה חפצים. מסתכלים פעמיים: כשהפנס כבוי וכשהוא דולק, ומסמנים בטבלה. אחר כך מאירים בפנס על צעצוע קטן ומקרבים ומרחיקים: מה קורה לצל?
המשגה	**8 דק'**	מנסחים יחד: "מקור אור הוא חפץ שמפיק אור בעצמו. את רוב החפצים אנחנו רואים כי אור מגיע אליהם וחוזר מהם אל העיניים." כל קבוצה אומרת משפט: "אני חושב/ת ש... כי ראיתי...". קלף הסיכום: "הידע הנלמד בשיעור היום הוא...".
רפלקציה	**5 דק'**	בפסוקים יש הבדלה בין אור לחושך; גם אנחנו הבדלנו במיון. מה היה קל? מה היה קשה? איזו שאלה חדשה יש לי על אור?

הבחנה בין תלמידים

- **תמיכה:** כרטיסי מילים מנוקדות עם איור (אור, חושך, יום, לילה); קריאה במקהלה לפני קריאה בזוגות.

מדדי הצלחה

- קורא/ת לפחות שלושה פסוקים בקריאה מדויקת.
- ממיין/ת נכון לפחות 5 מתוך 6 חפצים.

- **העשרה:** מחפשים בכל פרק א את הצירוף "וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר" (מופיע שש פעמים) ומסדרים את ששת הימים בטבלה.
- **נגישות:** לתלמידים עם רגישות לחושך: מתבוננים בקופסה במקום מחשיכים את כל הכיתה.

- משלים/ה משפט "אני חושב/ת ש… כי ראיתי…" עם ראיה מהתצפית.

חומרים

- קופסת נעליים עם חור הצצה ופתח לפנס
- פנס קטן
- 6 חפצים: נורת לד דולקת, מדבקה זוהרת, כפית מתכת, נייר לבן, מראה קטנה, אבן
- צעצוע קטן לבדיקת צל
- כרטיסיית חקר מודפסת

תשובות למיון · החפץ מאיר בעצמו, או רק מחזיר אור?

מְקוֹר אוֹר	מַחֲזִיר אוֹר
שֶׁמֶשׁ	יָרֵחַ
נֵר דּוֹלֵק	מַרְאָה
פָּנָס דּוֹלֵק	כַּפִּית

🧠 **המשגה:** מקור אור מפיק אור בעצמו (שמש, נר, נורה). את רוב החפצים אנחנו רואים כי אור מגיע אליהם וחוזר מהם אל העיניים. בחושך מוחלט לא רואים אותם. כשמקרבים את מקור האור לחפץ, הצל שלו גדל.

מקור: 929 – תנ"ך ביחד ואתר תנ"ך ממלכתי (edu.929.org.il). הפסוקים לפי נוסח המסורה.

וַיְהִי אוֹר

כַּרְטִיסִיַּת חֵקֶר אִישִׁית · מסע בעקבות התנ"ך · תחנה 2 · כיתה ב' · שֵׁם: _____

📜 הַסִּפּוּר

בְּסִפּוּר הַבְּרִיאָה הָעוֹלָם חָשׁוּךְ, וְאָז נֶאֱמַר: "יְהִי אוֹר". הָאוֹר וְהַחֹשֶׁךְ נִפְרָדִים, וְכָךְ יֵשׁ יוֹם וְיֵשׁ לַיְלָה.

🔎 אֶתְגַּר הַחֵקֶר

אֵילוּ חֲפָצִים מְאִירִים בְּעַצְמָם, וְאֵילוּ רַק מַחְזִירִים אוֹר?

🧰 הַצִּיּוּד הַנִּדְרָשׁ

קֻפְסַת נַעֲלַיִם · פָּנָס · 6 חֲפָצִים

🧪 שְׁלַבֵּי הַחֵקֶר

1. שַׁעֲרוּ: אֵילוּ חֲפָצִים נִרְאֶה גַּם בַּחֹשֶׁךְ?
2. הִסְתַּכְּלוּ בַּקֻּפְסָה כְּשֶׁהַפָּנָס כָּבוּי.
3. הִסְתַּכְּלוּ שׁוּב כְּשֶׁהַפָּנָס דּוֹלֵק.
4. סַמְּנוּ בַּטַּבְלָה: רוֹאִים אוֹ לֹא רוֹאִים.

📊 טַבְלַת תַּצְפִּיּוֹת וְתִעוּד

חֵפֶץ	רוֹאִים בַּחֹשֶׁךְ?	רוֹאִים עִם פָּנָס?
נוּרַת לֵד		
מַדְבֵּקָה זוֹהֶרֶת		
כַּפִּית		
נְיָר לָבָן		
מַרְאָה		
אֶבֶן		

🗂️ מִיּוּן: הַחֵפֶץ מֵאִיר בְּעַצְמוֹ, אוֹ רַק מַחְזִיר אוֹר?

מְקוֹר אוֹר	מַחֲזִיר אוֹר

שֶׁמֶשׁ · נֵר דּוֹלֵק · יָרֵחַ · מַרְאָה · פָּנָס דּוֹלֵק · כַּפִּית

✍️ **שְׁאֵלַת סִכּוּם**

אֲנִי חוֹשֵׁב/ת שֶׁ_____ כִּי רָאִיתִי _____

מָקוֹם לְחוֹתֶמֶת

כְּשֶׁקֵּרַבְנוּ אֶת הַפָּנָס, הַצֵּל _____

הַיָּדַע הַנִּלְמָד בַּשִּׁעוּר הַיּוֹם הוּא: _____